

- Ingen kan stoppa oss nu

Meningsfränderna ser honom som en förkämpe för demokrati, yttrandefrihet och bra föreningsradio.

Motståndarna hävdar att han utnyttjar föreningslivet och närradion på ett fullt sätt för att komma runt reklamförbudet i etern.

En sak är säker. Kontroversiell är han, Claes Nydahl, eldsjälens bakom den annorlunda närradiostationen Ra-

dio Nova. Och det vill han vara.

- Det är hög tid att någon tar den här fajten, säger han lugnt och beslutsamt.

Lika lugnt som när han med stillsam elakhet ironiserar över flertalet närradiostationer i landet.

RADIO INTROVERT

- Radio Sammelsurium, Radio Introvert, kallar han dem.

Ingen orkar lyssna på alla dåliga program som görs. Och radio utan

lyssnare är totalt meningslös.

- Massor av föreningar börjar sända med stor entusiasm. När de upptäcker att ingen hör på dem så tröttnar de.

Radio Nova startades våren 1988. "Sveriges första riktiga lokala radiostation", i Vagnhärad, skulle bli något helt nytt. Lyssnarvänlig närradio med kvalitet som skulle skapas med hjälp av ett gediget yrkeskunnande.

Claes Nydahl har en bakgrund som journalist inom både dagspressen och etermedier. Han har undervisat om radio och TV på journalisthögskolan.

DRAMATURGI

- Att göra bra radio kräver kunskaper om mycket mer än det rent tekniska. Kunskaper om dramaturgi och journalistik. Det behövs flera års pluggande på heltid.

På 92,9 MHz sänder stationen, sedan i november dygnet runt, i stereo. Den hörs i ett område där en halv miljon människor bor. I norr går gränsen någonstans vid södra infarten till Stockholm. Också åt andra hållet når sändningarna ungefär sex mil.

Som all närradio har Radio Nova friheten från avtal med staten. Och behöver inte ta något ansvar för språkliga minoriteter.

MEST MUSIK

Sändningarna sköts av sex heltidsanställda. De bjuder på evenemangstips, lokal trafikinformation, privata småannonser och väderprat. Men allra mest på musik. Populär underhållningsmusik från olika decennier. För det mesta utan uppehåll mellan låtarna. När stationen är obemannad fortsätter musiken tack vare sinnrikt seriekopplade bandspelare.

- Vi är en musikstation. Hos oss vet folk att de får musik. Låtar som de gillar. Därför fortsätter de att lyssna, säger Claes Nydahl.

■ Radio Novas redaktion och kontor är inhyta i en anspråkslös barack på ett gårde i Vagnhärad. Här arbetar Ingrid Blick och fem andra heltidsanställda sedan våren 1988.

■ – Vi är beredda på att få fajtas. Någon måste göra det. Vår uppgift är att se till att lagstiftningen ändras, säger Claes Nydahl.

En egen enkätundersökning bland hushållen i närområdet visar att ungefär hälften av alla invånare lyssnar mer på Radio Nova än på de andra kanalerna.

- Det visar att vårt recept funkar.

Så småningom hoppas han få råd att anställa journalister och satsa på nyhetsbevakning i östra Sörmland.

- Lokaltidningarnas bevakning här är miserabel.

VIT BARACK

Den synliga delen av Claes Nydahls skapelse ser ganska anspråklös ut. En vit träbarack i ett industriområde i Vagnhärad. Det mest uppseendeväckande är de violetta fönsterramarna. Desto mer uppseende har det som händer där inne väckt. Radio Novas sätt att använda närradiolagen är minst sagt tveksamt, anser många.

Ordföranden i Sveriges närradioförbund hävdar att stationen förmodligen överskrider lagens ramar. Liknande uttalanden har kommit från tjänstemän hos närradionämnden, den myndighet som kontrollerar närradion och

beviljar sändningstillstånd. Claes Nydahl, å sin sida, anser att kontrollmyndigheten bör avskaffas helt. Att radio och TV ska få existera på samma villkor som tidningar. Utan byråkrater som avslår eller beviljar tillstånd.

VI OCH ALBANIEN

- Den som är svensk medborgare, konkursfri och har en ansvarig utgivare får ge ut en tidning. Mer borde inte behövas för att få sända radio heller.

- Demokratin ska inte värnas med censur och förbud. Det är bara vi och Albanien som har det så här.

Radio Nova drivs av Östra Sörmlands närradioförening. Där ingår de tre borgerliga partierna, miljöpartiet, Röda Korset, lottorna, finska föreningen. Trosa alpina klubb, Järnaföreningen "Ja till en egen kommun", Vagnhäradssportklubb, Gnesta hockeyklubb och Västerlunds IF. Varje organisation betalar 8 000 kronor om året och har rätt till 50 sändningstimmar.

Men det är inte vanligt att föreningarna själva gör program. Det är bland annat det som kritikerna slår

**Text: Helene Wallskär
Foto: Bengt Dahlstedt**

ned på. De ifrågasätter om stationen uppfyller kravet att närradio ska vara föreningsradio.

Närradionämnden tänker granska innehållet och har begärt in bandinspelningar från två sändningsdagar. Claes Nydahl vägrar att lämna ifrån sig originalbanden. Han erbjuder kopior. Om närradionämnden betalar för dem.

- Är de småttiga mot oss så vi småttiga mot dem.

Han har inte mycket till övers för påståendena om föreningarnas alltför undanskymda roll.

- Vi finns till för föreningslivet. Stationen står till disposition 24 timmar om dygnet om de vill sända. Med tiden lär de sig och kommer i gång mer med egna program. Miljöpartiet är redan på god väg.

Vad händer om en klubb kommer med ett amatörmässigt gjort program och vill sända det?

- Då talar vi på stationen om vad vi tycker. De är inte dummare än att de tar till sig våra råd.

Vanligen nöjer sig föreningarna än

- Radio ska föreningarna använda för att marknads- föra sig

forts fr föreg sida

så länge med kortfattad information som förmedlas av proffsiga radioröster mellan plattorna. Eller i snärtiga jinglar, det vill säga korta meddelanden.

- På så vis når informationen verkligen ut. Radio ska föreningarna använda för att marknadsföra sig, inte för att prata med sina egna medlemmar. Då är det billigare att skriva brev, säger Claes Nydahl.

Kommuner och andra myndigheter får betala 70 kronor per halvminut för den information de vill ha ut.

ANNONSTIDNING

Det ger inga jätteinkomster och sändningarna måste finansieras. Radio Nova ger ut en annonstidning med programtablåer och enstaka artiklar. Den delas ut till 16 000 hushåll var fjortonde dag.

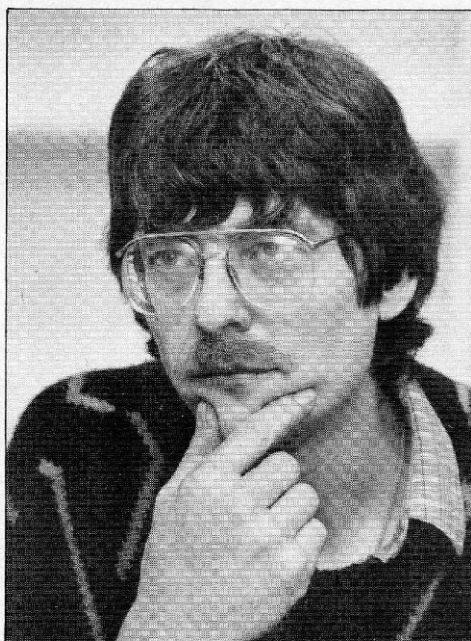
Claes Nydahl ser omvägen över annonstidningen som ett nödvändigt ont. Ett nödvändigt ont som han för övrigt vet att medlemmarna i miljöpartiet ogillar:

- Det går så jäkla mycket oblekt papper.

Han vill sända reklam i radio. Känner det som sin och Radio Novas uppgift att slåss mot reklambudet i radio och TV. Dels därför att reklamintäkterna kan höja programkvaliteten. Men också därför att han anser att även denna fråga handlar om yttrandefrihet.

- Om en grönsakshandlare i Trosa vill tala om i Radio Nova att han har extrapris på tomater - varför ska politiker och myndigheter lägga sig i det?

Han är styrelseledamot i Föreningen för fri radio och TV som kämpar mot reklambudet. Emellanåt hörs orga-

■ - Lagstiftningen kommer att ändras så småningom, säger Claes Nydahl.

nisationens jinglar i Vagnhäradsradion. Vad tycker medlemmarna i Östra Sörmlands närradioförening om det?

- Vi ställer helhjärtat upp på det, säger Ingvar Andersson, föreningens ordförande och även ordförande för moderaterna i trakten.

- De flesta av föreningarna har till och med skriftligt ställt sig bakom kravet på att få sända reklam.

Att Radio Nova betyder en hel del för opinionsbildningen i reklamfrågan är riksdagsman Larz Johansson övertygad om.

- Vi måste få en hygglig finansiering om närradion ska kunna leva vidare. Visst är det ideella arbetet viktigt, men för att höja kvaliteten krävs det pengar också, säger Larz Johansson som tidigare också satt i Frekventas styrelse. Frekventa är service- och utvecklingsbolaget vid Radio Nova.

Hans förebild är Norge, Danmark och Finland som alla släppt reklamen fri i närradion.

BEROENDE

- Visst finns det en risk att föreningarna blir beroende av näringslivet. Men den finns redan i dag inom idrottsrörelsen, genom sponsringen. Det är en risk man kan lära sig hantera om man är medveten om den och har ordentliga regler.

Ännu är debatten inte på långa vägar slut. Under tiden jobbar Claes Nydahl och hans arbetskamrater vidare i det lilla huset i Vagnhärad. Han är beredd på flera hårda drabbningar, men tvekar inte om utgången.

- Lagstiftningen kommer att ändras så småningom. Utvecklingen har börjat. Ingen kan stoppa oss nu. □

För några år sedan hade det varit omöjligt. Men genom TV-satelliternas sändningar finns nu TV-reklamen redan i tusentals svenska hem.

Och nu har politikerna börjat tänka om. Men hur ska framtiden för svensk TV se ut? Och var står partierna idag?

Frågan om reklam i svensk TV är mycket aktuell. Strax före jul kom centerpartiet med en partimotion där man ville införa reklam i en av TV-kanalerna. Strax efter nyår blev det känt att socialdemokraterna tillsatt en arbetsgrupp som ska se över TV-reklamfrågan och i januari kom moderaternas partimotion där det föreslås att radio och TV i Sverige släpps fria.

I början av februari startade TV-satelliten Astra sina sändningar mot parabolerna i västeuropa med de fem kanalerna Sky Channel, Sky News, Sky Movies, Eurosport och Esseltes filmkanal Filmnet. Det gör att TV3 nu kan nå hushåll som har parabolantenn i hela landet.

Allt fler svenska hushåll kan därmed se reklam hemma i vardagsrummet men det hindrar inte vissa partier från att stå kvar vid ett nej till reklam.

Det gör till exempel miljöpartiet och vänsterpartiet kommunisterna. Miljöpartisterna vill inte ha reklam, och anser att utbudet från rymden minskar yttrandefriheten i andra former. De gröna vill också att man ska utreda Sveriges Radios roll i framtiden.

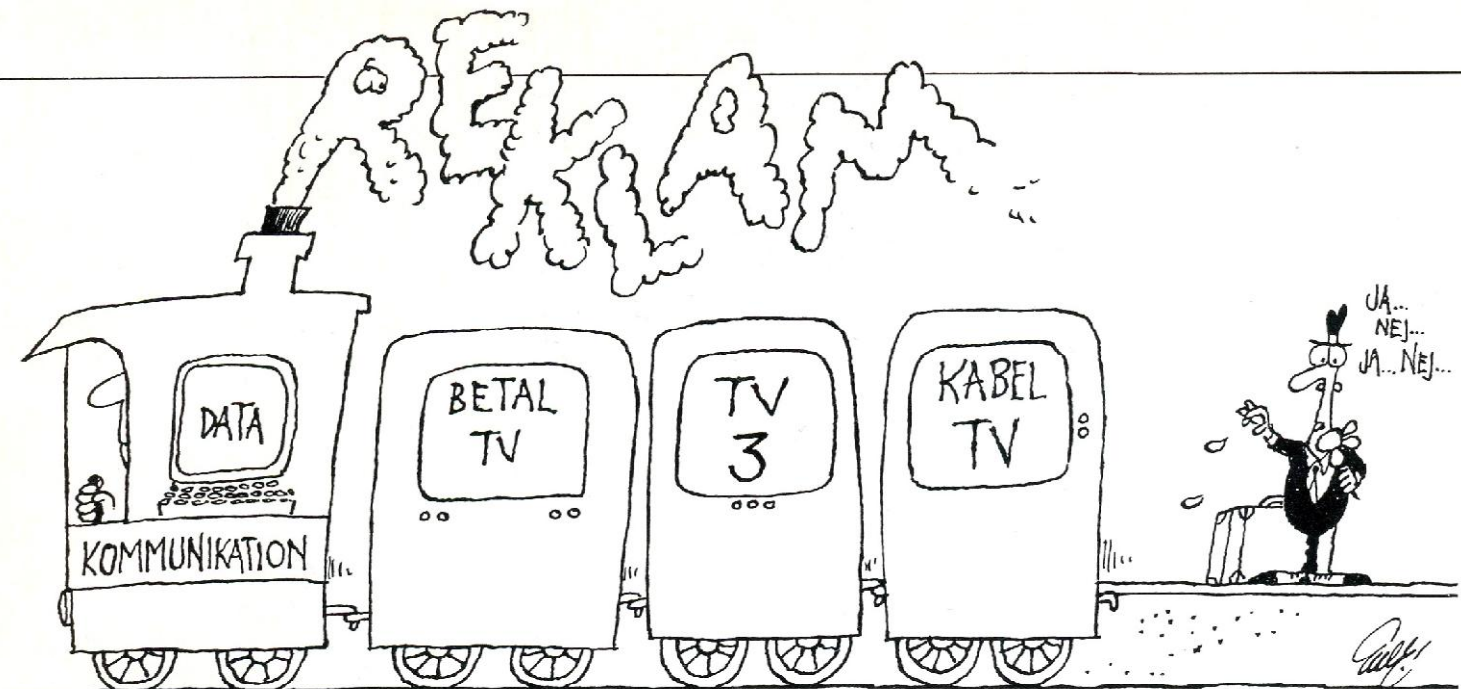
Marianne Eriksson vid VPK:s kansli menar att argumenten för reklam i TV inte håller.

VPK - NEJ

- Visst har det politiska motståndet luckrats upp, säger hon. Men TV-reklamen ger dålig information - den innehåller mindre uppgifter om pris och kvalitet och bygger mer på känslor än annan reklam. Det medför att den blir svår att motstå särskilt för barnfamiljer.

- När man säger att TV-reklam behövs för näringslivet är det bara de transnationella storbolagen man talar om. Reklam i TV innebär en katastrof för små svenska företag som inte har råd att annonsera.

VPK anser också att TV-reklam snedvrider konsumtionen, eftersom den till ungefär 70 procent innehåller annonser för sötsaker, smink och färdiglagat - en konsumtion som skulle få sjukvårdskostnaderna att öka, anser VPK.

TV-reklamen är redan här:

Politikerna tänker om

Men de gröna och VPK är ganska ensamma om att säga ett klart nej till TV-reklamen. Övriga partier kan numera tänka sig reklam i en eller annan form, till och med socialdemokraterna, tycks det. Trots att partiet sa bestämt nej till reklam-TV vid partikongressen bildades det en arbetsgrupp för reklam-TV inom partiet strax efter ny-år.

ARBET(S)GRUPP

Enligt partisekreterare Bo Toresson som är ordförande i gruppen, måste partiet anpassa sig till det faktum att TV3 nu kan direktsända reklam via satellit till de svenska hushållen.

I arbetsgruppen ingår även kulturminister Bengt Göransson som hittills varit mycket kallsinnig till reklamen. Trots det finns redan envisa rykten om att gruppen kommer att föreslå en tredje TV-kanal som ska ägas av till exempel näringsliv och folkrörelser och som ska finansieras med reklam.

Sverige har nämligen i internationella överenskommelser tilldelats frekvenser för både ett tredje och ett fjärde rikstäckande TV-nät, och om s-förslaget går igenom kommer åtminstone den ena av dessa att finansieras med reklam.

CENTERN – JA

Liknande tankar finns också i centrens partimotion. Men centern föreslår att reklam ska tillsättas i en av de befintliga TV-kanalerna från den första januari 1991. Dessutom ska licenserna höjas för att lösa Sveriges Radios finansiella kris och centern vill också

**Text: Anna Larsson
Illustration: Gunnilla Wolde**

satsa mer på lokal och regional TV.

– Det främsta skälet till reklam är att vi skulle få bukt med Sveriges Radios dåliga ekonomi, säger centrens utredningssekreterare Ove Hultqvist. Intäkterna skulle gå till hela koncernen, alltså även till utbildnings- och lokalradion.

Han tror att reklamen skulle kunna inbringa omkring 500 miljoner kronor till Sveriges Radio vilket är en fjärdedel av budgeten.

– Men införandet ska ske under väl kontrollerade former, påpekade Hultqvist. Reklamen ska inte bryta program och den ska inte tillåtas vara den dominerande finansieringskällan för Sveriges Radio.

Centern föreslår en utredning som ska granska hur övergången till reklam-TV ska ske, och vilka etiska regler som ska gälla. Enligt Ove Hultqvist ska det finnas strängare regler än för annonsering i pressen, eftersom TV-mediet verkar på ett annat sätt.

– Naturligtvis ska det finnas reklamförbud för vissa varor, precis som i tidningarna, till exempel för alkohol, säger han.

LIBERAL KANAL

Också folkpartiets linje liknar socialdemokraternas. Partiet vill att ett beslut om en tredje fristående reklamfinansierad TV-kanal ska fattas redan i vår.

Enligt Bengt Westerberg ska reklamen utformas med känsla för socialt

ansvar och enligt god affärssed. Reklamen ska sändas i block mellan programmen och annonsörerna ska inte kunna påverka programverksamheten. Partiet tror att licensen behöver höjas nästa år för att klara ekonomin.

(M)ONOPOLSTOPP

Moderaternas partimotion går längst i reklamfrågan. Moderaterna vill att radio och TV-monopolet ska upphävas och lämna plats för alternativa radio- och TV-sändningar som ska kunna betalas av reklamen.

Praktiskt skulle detta ordnas genom en folkröstning, där svenskarna skulle få bestämma över den framtida mediamiljön. Omröstningen skulle ske redan i år och då tror moderaterna att det skulle kunna finnas en reklamkanal redan 1990. Partiet vill också ha lokala och regionala sändningar. Moderaterna förutser en explosionsartad utveckling på mediaområdet och tror att konkurrensen kommer att ge bättre kvalitet.

FRAMTIDEN?

Och hur blir det då? Ja, de politiska vindarna tycks blåsa i reklamens riktning. Det som kommer att avgöra frågan är naturligtvis regeringspartiets åsikter som den sittande arbetsgruppen kommer att presentera den här månaden. Då kommer vi säkert att få en intensiv reklamdebatt, och sannolikt kommer också Sverige att få reklam i TV - som ett av de sista länderna i Europa. □